

CALOUSTE GULBENKIAN
FOUNDATION

Calouste Gulbenkian Vakfı'nın
desteğiyle yayımlanmıştır.

u s u l g e r e ğ i

Bu kitap, Rober Haddecian'ın 1983'te Murat Ofset tarafından yayımlanan *Arasdağı* başlıklı Ermenice romanının çevirisidir. İlk olarak 1997'de Telos Yayınları'nca Anahid Hazaryan'ın çevirisiyle *Tavan* başlığıyla Türkçeleştirilen roman, gözden geirilmif yeni baskısıyla okurların karşısında.

Tavan, talihsiz bir kaza sonucu yatalak kalan İstanbullu bir Ermeni'nin hastane odasının tavanında kurduğu dünyanın bir gncesi. Bu gncede varlığın sorunsallaştırılması da var, aşkın ve cinselliğin doğasına dair samimi tespitler de. Haddecian, modern edebiyatın araçlarını kullanarak insanın dünyayı algılayış biçimini, düşüncenin zamanı ve meknı dönüştürme kapasitesini gösteriyor. Ancak bir noktada tüm düşünceler dönüp dolaşıp o uğursuz kazaya, hayatın olağan akışını bölen felakete bağlanıyor.

Kitapta yer alan, Ara Güler tarafından ekilmif Rober Haddecian portresi için Ara Güler Arşiv ve Araştırma Merkezi'ne teşekkür ederiz.

Trk yazımda mer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu* (Epsilon Yay.) temel alındı, Necmiye Alpay'ın *Trk Sorunları Kılavuzu*'ndan (Metis Yay.) yardımcı kaynak olarak yararlanıldı.

y a y ı n c ı n ı n n o t u

TAVAN

Aras Yayıncılık
İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 231/Z
34430 Tünel, Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 252 65 18 - 243 06 02
Fax: (0212) 252 65 19
info@arasyayincilik.com
www.arasyayincilik.com
Sertifika No: 10728

ARAS - UÇU 224

Tavan
Rober Haddecıyan
Arasdağı

Çeviri
Anahid Hazaryan

Yayıma Hazırlayan
Artun Gebenlioğlu

Kapak Tasarımı
Aret Gıcır

© Aras Yayıncılık, 2018

ISBN 9786052100349

Baskı ve Cilt
Sena Ofset, 2. Matbaacılar Sitesi 4NB7-9-11 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46 / Sertifika No: 12064

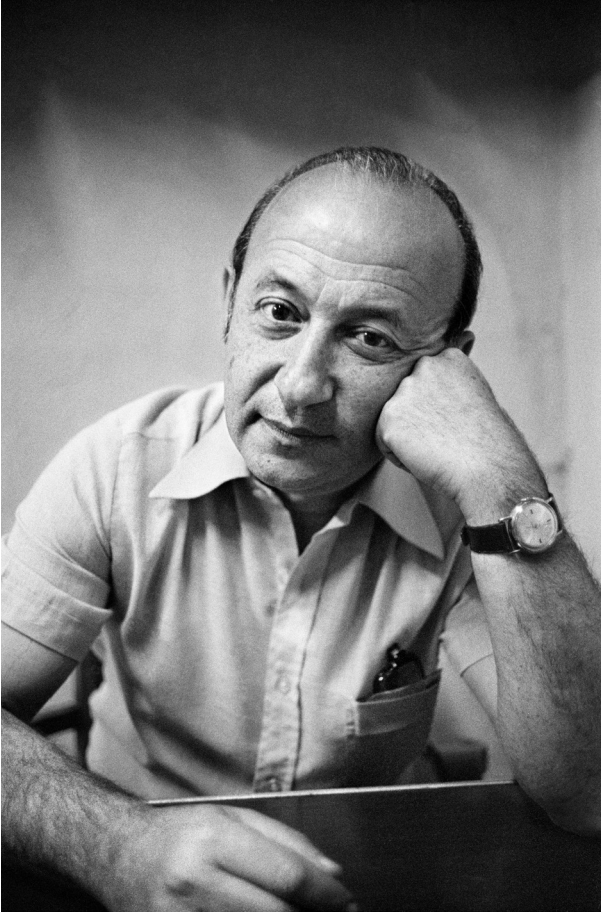
Kasım 2018, İstanbul
(Telos Yayınları'ndaki ilk basımı: 1997, İstanbul)

TAVAN

ROBER HADDECİYAN

ERMENİCEDEN ÇEVİREN
ANAHİD HAZARYAN

Fotoğraf: ARA GÜLER

ROBER HADDECİYAN

Rober Haddecıyan

Ermenice edebiyatın yaşıyan en önemli ve üretken yazarlarından biridir. 1926'da Avedis-Sıranuş çiftinin çocuğu olarak İstanbul Bakırköy'de dünyaya geldi. Ailesinin Kurtuluş'a taşınmasının ardından Pangaltı Mıkhıtarıyan Ermeni Okulu'na kaydolarak liseye kadar bu okulda eğitimi gördü. 1944'te mezun olduktan sonra bir yıl İstanbul Üniversitesi Fizik-Matematik bölümüne devam etti, daha sonra geçiş yaptığı Edebiyat Fakültesi Felsefe-Psikoloji Bölümü'nden 1950'de mezun oldu. Askerliğini yedek subay olarak Ankara ve Ağrı'da tamamladıktan sonra Süzan Tamıkyan'la evlenerek büyük bir tekstil firmasının temsilcisi olarak çalışma hayatına atıldı.

Daha okul yıllarında edebiyat yeteneğiyle dikkat çeken Haddecıyan, öğretmenlerinin de teşvikiyle 1946'da "Paraskhal" [Kelime Yanlışı] adlı öyküsünü *Anıv* [Tekerlek] aylık dergisine gönderdi. O tarihten itibaren kendisini tamamen Ermenice edebiyata adayarak Zahrad, Zareh Khrakhuni ve Varujan Acemyan'la birlikte günlük Ermenice *Marmara* gazetesinin edebiyat sayfalarını hazırlamaya başladı. 1967'de *Marmara*'nın yayın yönetmenliğini üstlenerek günlük toplumsal meselelere dair köşe yazılarının yanı sıra çeviri çalışmalarında bulundu.

1983'te en önemli eseri kabul edilen *Arasdağı* [Tavan] yayımlandı. *Vasdag* [Kazanç] 1976'da, *Arasdağı* da 1983'te merkezi ABD'de bulunan Alek Manukyan Vakfı Edebiyat Fonu'nun birincilik ödülüne layık görüldü.

Edebiyat bilimci Suren Tanielyan'ın *R. Haddecıyan, neraşkharhi keğarvesdagan knnutyun* [R. Haddecıyan, Sanatsal Bir İç Dünya İncelemesi] başlıklı kapsamlı çalışması sayesinde Ermenistan'da da geniş kitlelerce tanındı. 2001'de Ermenistan Gazeteciler Birliği'ne üye olarak kabul edilen Haddecıyan, aralarında Ermenistan Kültür Bakanlığı Altın Madalyası, Ermenistan Devleti Movses Khorenatsi Madalyası, Erivan Devlet Üniversitesi Altın Madalyası, Ermenistan Gazeteciler Birliği Altın Kalem dl, S. Mesrob Maşdots dl, Surp Sahak Surp Mesrob Madalyası'nın da bulunduğu sayısız ödüle layık görüldü. Haddecıyan, *Marmara* gazetesinde ve sahibi olduğu basımevinde Ermenice edebiyata, kültür-sanat ve toplumsal hayatına katkıda bulunmayı sürdürmektedir. Roman, yk, eleştiri, deneme, oyun, gazete yazıları türlerinde yüzden fazla kitabı vardır.

TAVAN

Kimse geleceği tahmin edebileceğini sanmasın. Yapabileceđlerini ve dayanma gúcünü kestirmeye kalkmasın. Çünkü eninde sonunda yanılacak.

On yıl önce, yalnızca yirmi dört saat bile böyle hareketsiz yatabileceğimi düşünemezdim. Mümkün değil, ölüüm diye düşünürdüm. Çaresiz, nafiile bir bekleyiş içinde öylece yatmak, ha...

İşte tam yedi ay ve on iki gün geçti. Artık saatleri saymıyorum. Hoş, zaten tüm bu zamanı saate vursam, herhalde beş bin saat eder. Belki de altı bin. Tam altı bin saatten beri sırtımı yataktan kaldırmadım. Ve yine altı bin saatten beri yere basıp pencereye kadar gitmedim. Altı bin diyorum... İnsan bu kadar uzun süre mutluluğa bile katlanamaz. İnsan bu kadar uzun süre dinlenmeye, gezmeye, eğlenmeye bile katlanamaz. Meğer insan sadece acıya bu kadar uzun süre katlanabiliyormuş. Sadece hareketsizliğe. Sadece çaresizliğe ve terk edilmişliğe. Bunları öğrenmek de varmış. Çünkü her şeyden önce, ölmek insanın elinde olan bir şey değil. Ölmek, irademizin dışında. İstedieğin an ölemezsin. Oysa mutluluğa, eğlenceye son vermek kişinin kendi elinde, yeter ki istesin. Ha şu da var, hareketsizliğe mahkûm bir insan bile ölmek istemez. Hatta bu sefillik, yatakta hasta ve hareketsiz beklemek bile, ölüümün o uzak manzarasından bin kat daha iyi. Evet, uzak manzara dedim ve bu sanırım doğru bir ifade oldu. Ölüm tabii ki sadece uzak bir man-

zaradan ibaret. Başımıza gelecek bir olayın uzaktaki resmi sadece. Onu asla hissetmeyecek, gözlerimizle göremeyecek, idrak edemeyeceğiz. Çünkü o sırada artık bizim için görmek, idrak etmek, hissetmek gibi şeyler kalmamış olacak. Buna rağmen, o olayın uzak manzarası on-yirmi yıldan beri aklımı meşgul ediyor. Hem de bu uzak manzara, olayın kendisinden, yani ölümden belki de on kat daha çirkin ve dayanılmaz. En zor koşullarda bile yaşamak ve dayanmak arzusu bana kalırsa tam da buradan kaynaklanıyor.

Ya intihar?

Hayır, bir an olsun bunu aklımdan geçirmedim.

Hayvanlar intihar etmediğine göre, doğada intihar yok.

Bir gün tavandaki sineği seyrediyordum. Genelde sırtüstü yattığım için en çok seyrettiğim yer tavan. Tavan, sineğin dolaştığı nadir anları bir yana bırakacak olursak, değişmezliği ve tekdüzeliğiyle hiç de ilginç değil. Bu yüzden sıklıkla tavanı, düşüncelerimi aksettirdiğim beyaz bir perde olarak kullanırım. Örneğin, biraz önce bu beyaz perde üzerinde yedi ay ve on iki günü saat cinsinden hesaplamaya çalıştım. İnsanlar düşünebilmek için görmeden bakabilecekleri bir şeye ihtiyaç duyar. Ben de düşüncelerimin büyük bölümünü bu perde üzerinde bir sinema filmi gibi oynatıyorum ve düşüncelerim benim için burada gözle görülür hale geliyor. Üstelik bu film nadiren kesintiye uğruyor, çünkü tavan ziyaretçi kabul etmez – sinek istisna. Ne hemşireler ne ziyaretçiler ne doktorlar ne de temizlikçiler burada yürüyebilir.

Sineği seyrederken, onun hayatını gözümde canlandırmaya çalıştım. Tabii ki hayatınızda binlerce sinek gördünüz ama hiçbir sineğin derisinden içeri sızmayı denediniz mi? Acaba sinek neler hisseder, hayatı nasıl algılar, bu küçük

yaratığın küçücük kafasından neler geçer? Yattığım yerden sineğin tekdüze yürüyüşünü seyrediyordum, o kadar hızlı yürüyordu ki ayakları görünmüyordu bile. Hayvan birkaç adım gittikten sonra birden duruyordu. Niçin duruyordu? Neyi bekliyordu? Ön iki ayağını birbirine sürtüyor, sonra yönünü değiştirip yeniden birkaç adım atıyordu. Duruyordu. Yürüyordu, duruyordu. Kim bilir kaç defa hangi yöne gideceğini tahmin etmeye çalıştım, ancak başaramadım, hep yanıldım, önceden kestirmek olanaksızdı. Hayvan birden havalanıyor, boşlukta, “pist”inin etrafında birkaç tur attıktan sonra tekrar eski yerine ya da biraz daha öteye konuyordu. Sanki hep belli bir noktayı ısrarla terk etmeye, belli bir nokta etrafında dönmeye çalışıyordu.

Böylece, sinek tavanı terk edip hastanenin koridoruna doğru uzaklaşana kadar onu izlemeyi sürdürdüm.

Sinek felç olup yatağa düşer mi? Daha doğrusu hastalığı hakkında düşünür mü veya şöyle soralım, sinek hastalanır mı, sinek düşünür mü? Tüm bu soruların cevabı hayır olduğuna göre, acaba bir sinek benden daha mı mutludur?

O gün akşama kadar hayvanlar hakkında düşündüm, amaçsız ve anlamsız hayatları ne kadar şaşırtıcıydı. Sineğin, sivrisineğin ya da bir kedinin hayattan beklentisi neydi? Hiçbir şey. Hayvanın varlığı kendi başına bir amaçtı belki ama onun herhangi bir beklentisi yoktu. Sinek belki örümceğe yem olmak amacıyla yaratılmıştı, fakat kendi yaşamının bir amacı var mıydı? Hayır. Yaşamak zorunda olduğu için yaşıyordu. Bilmeden, gelecek hakkında planlar yapmadan, mutluluk ya da mutsuzluk, beklenti, kader kavramlarından habersiz, ulus, vatan, ev bark, aile sorumluluğundan uzak yaşıyordu. Basitçe, sinek sevmeden ve nefret etmeden yaşıyordu. Sinek asla intihar etmezdi.

Hayır. O gün, bir hayvanın ya da sineğin anlamsız hayatına katlanmaktansa yatakta felçli olarak sırtüstü yatmanın çok daha iyi olduğuna karar verdim.

Aklımız günün birinde neden hayvan değil insan olarak yaratıldığımıza takılabilir.

Zamanın daha çabuk geçmesini sağlayan çevremdeki hareketlilik sona erince yatağımda tuhaf hayaller kurarım.

Artık yalnızlık benim için o kadar korkunç değil. Yalnızlık derken, aynı odayı paylaştığım diğer hastayı saymıyorum. Odamda daima başka bir hasta daha olur. Bir ikinci. Ama yalnızlığımı ifade ederken onu hesaba katmıyorum bile. Odada on hasta dahi olsa, doktorlar, hemşireler ve hatta sinekler gittikten sonra yalnız kaldığımı söyleyebilirim. Evet, hastanede insanın içini tümüyle yalnızlık duygusunun sardığı anlar var. Çok hem de... Böyle zamanlarda yapayalnız olduğunu hisseder insan. Bu his ilk günlerde bende büyük bir korku uyandırır. Biraz daha yanımda kalmaları, beni yalnız bırakmamaları için bağırarak, yalvarmak isterdim. Oysa artık yalnızlık hissine alıştım, kesinlikle korkmuyorum. Hatta bazen, eğer gelmişse, ziyaretçinin gidişini, son ilaç dağıtımını sabırsızlıkla beklerim. Hareketlilik son erer. O dakikadan itibaren düşüncelerimi sıraya koymak, günlük olayları değerlendirmek veya gelecek hakkında yorumlar yapmak ya da geçmiş güzel günleri hatırlayarak yeniden yaşamak için bir saatim vardır. Bir saatin sonunda uykuya teslim olurum. O bir saat benim için artık o kadar değerli ki, o sürede rahatsız edilmemek en büyük dileğim. Ancak sık sık aksilikler meydana gelir. Beklenmeyen bir ateş yükselmesi, bağırsaklarımın alışkın olduğum saatler dışında boşalması ya da vücudumun eri-

şemeyeceğim bir noktasında baş gösteren bir kaşıntı, hatta odamı paylaştığım hastanın rahatsızlığı, akşam huzurumu berbat edebilir.

“Yine ne var?”

Hemşirenin ağzından çıkıp bir paçavra gibi yüzünüze çarpan bu iğrenç söz, günde iki kez odamda ve tabii başka odalarda da çınlar. Yüzünü buruşturan hemşire içeri girmek bile istemez, yarım açtığı kapının aralığından korkunç bakışlar fırlatarak sorar.

“Yine ne var?”

Bu sorudaki tonlama, zilin düğmesine bastığın için seni pişman edebilir. Kazayı izleyen ilk günlerde hastaneye ve hastane kurallarına yabancı olduğum için, bu cümle bende isyankâr duygular uyandırıyor. Üstelik o ilk günlerde sorudaki ton o kadar sert de değildi. Genelde bu cümlenin ardından o lanet soruyu yumuşatmaya çalışan bir gülümseme belirir ve sanki daha az kırıcı bir anlam taşırdı sözler.

“Sevgili beyimizin yine nesi var bakalım?”

Ya da.

“Şımarık tatlı hastamın yine nesi varmış acaba?”

Sert ifadeyi az çok yumuşatan bu sahte gülümsemeye isyan eder, fakat yine de sessizliğimi korurdum. Yalnızca isteğimi söyledim. Bir bardak su, devrilen sürgünün düzeltilmesi ya da çarşafın değiştirilmesi. O an aklımdan hınzır düşünceler geçirdi.

“Az sonra zile tekrar basıp seni çağıracağım. Hem de sırf rahatsız etmek için, çünkü her çağrıldığında gelmek senin görevin.”

Günler geçtikçe hemşirenin yüzündeki gülümseme de bütünüyle silindi ve o cümle, tüm kuruluğu ve acımasızlığıyla ortaya çıktı.

“Yine ne var? Ne istiyorsun?”

İçimdeki isyan duygusu da artık yok olmuştu. Zili çalıp da hemşireyi çağırmak zorunda kaldığımda, beynimi kemiren acılara bir de suçluluk hissi ekleniyordu. Ayrıca her defasında yardımına koşması gerektiğinden de artık o kadar emin değildim. Onca hastaya ve odaya yetişebilmek mümkün müydü? Zil bir saatte kaç kere çalıyordu? Hem onun da dinlenmeye ihtiyacı vardı. Odasında biraz oturması, kitap okuması ya da elişi yapması, rahatlaması gerekti. Ancak zil sesi hiç rahat vermiyordu ona. Gerçi artık yerinden kalkarken eskisi gibi aceleci davranmıyordu. Zil çaldığında muhtemelen biraz homurdanır, oturmaya ya da elişine devam eder, sonra ağır hareketlerle elindekini bırakıp ayağa kalkar, kendisini hangi hastanın çağırdığını öğrenmek için duvara bakar.

Hareketlerimdeki tüm bu yavaşlığa karşın kendini “yerinden sıçramış” sayan hemşire, çağırının vizite kâğıdı eskimiş bir hasta olduğunu görünce yüzünü daha da buruşturur.

“Yine ne var? Ne istiyorsun?”

“Başım. Başım bir saatten beri çatlıyor.”

Bu cümleyi söylerken ne kadar zorlanırım, sanki başımın bir saatten beri ağrması benim suçumdur. Aslında ağrı geçer ve böylece zili çalma işkencesinden kurtulurum ümidiyle zaten bir saat boyunca dişimi sıkışımıdır. Ancak ağrı geçmemiştir, geçecek gibi de değildir... Belki bir hap, basit bir aspirin iyi gelir.

Hemşire istifini bozamaz. Tekrarlarım.

“Başım korkunç ağrıyor.”

Hemşire eşikten içeri adım atmaz, donuk bakışlarla beni süzer ve tek kelime söylemeden uzaklaşır. Acaba de-

diğimi anladı mı? Aspirin ya da başka bir ilaç getirecek mi? Niyeti varsa en geç on dakika içinde getirir. Ama niye bir şey demedi? En azından, beni rahatlatmak için başını sallayıp anladığını gösterebilirdi.

Dakikalar geçer. Burada saate bakmak alışkanlığı yok, ayrıca mümkün de değil. Ancak çevremizde saat işlevini üstlenen pek çok şey var: temizlikçilerin giriş çıkışı, hemşirelerin vizitleri, yemek dağıtımı, ziyaretçilerin gelişi, yakınlardaki bir camiden yükselen müezzinin sesi ve daha neler neler. Tüm bunlar kaliteli bir saatten çok daha iyi birer zaman göstergesidir. Zaten aylar boyunca edindiğim deneyimle, hareketsiz yatan bir insanın iç dünyasında oluşan soyut saatin, dakikaları bile hesaplayabileceğini kavradım.

On, on beş, yirmi dakika geçmesine rağmen hemşire gözükmüyor. İlacı getirmeyeceğini anlarım ama başımın ağrısı hafiflediği için artık bu o kadar önemli değil. Sonuç olarak, hemşire, aspirine gerek kalmadan ağrının dineceğini bizden daha iyi bilir. Hemşireler, onları çoğu kez boş yere rahatsız ettiğimizi bilirler. Bizimkisi hastalara özgü bir sabırsızlık, ısrarlı bir şefkat ve insan arayışı, can sıkıntısı ve bıkkınlığı gidermek için başkasını rahatsız etme alışkanlığı şeklinde tanımlanabilir. Gene de kibar davranarak bu hatamızı yüzümüze vurmaz, yüksek sesle şikâyet etmezler.

Yarım saat sonra hemşire getirdiği ilacı ağızıma koyduğunda artık başımın ağrısı bütünüyle dinmiştir. Ancak bunu söyleyecek cesaretim yoktur, çünkü bu, küstahlık olur. Tersine, onu memnun etmek için ağrım sürüyormuş gibi davranmak zorunda kalırım. Gözlerimde minnet borcumu gösteren bir ifade ve acıklı bir ses tonuyla teşekkür etmeliyim. Yüz ifadesi gene değişmeyecek ve alışkanlık edindiği “sen”li konuşma biçimiyle emredek: